

безпеки підприємств в умовах диджиталізації економіки. *Ефективна економіка*. 2020. № 7 (87). URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/60.pdf. (дата звернення 01.05.2024 р.)

УДК 336.711.65: 339.7

*Гайдамашко Марія Сергіївна, студентка,
науковий керівник Єгоричева С. Б., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ОПЕРАЦІЙ З ВІРТУАЛЬНИМИ АКТИВАМИ

На сьогоднішній день, з розповсюдженням віртуальних активів, зростає потреба в системі контролю фінансових операцій, зокрема, з криптовалютами. Їхня анонімність та швидкість транзакцій, які можуть бути використаними для відмивання коштів та фінансування тероризму, викликає занепокоєність міжнародної спільноти.

Враховуючи потребу у регулюванні віртуальних активів та відповідних операцій, у нашій країні було прийнято Закон України «Про віртуальні активи», який встановлює правила для суспільних відносин, пов'язаних з обігом віртуальних активів у країні, а також визначає права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів і принципи державної політики в цій сфері. Відповідно до цього Закону «віртуальні активи - нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів» [1].

Згідно з Рекомендаціями *FATF*, зокрема Рекомендацією 15 «Нові технології», для управління та пом'якшення ризиків,

пов'язаних з віртуальними активами, країни повинні забезпечити, щоб постачальники послуг віртуальних активів (ППВА) регулювалися для цілей протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, були ліцензовані або зареєстровані та підлягали ефективним системам моніторингу та забезпечення дотримання відповідних заходів, передбачених Рекомендаціями FATF.

У червні 2019 р. FATF було затверджено Пояснювальну записку до Рекомендації 15 для роз'яснення того, як саме вимоги повинні застосовуватись щодо віртуальних активів і постачальників послуг з віртуальних активів. До цього відносяться: застосування ризик-орієнтованого підходу до діяльності й операцій, пов'язаних із віртуальними активами; нагляд або контроль за ППВА з метою ПВК/ФТ; ліцензування чи реєстрація; запобіжні заходи, зокрема, належна перевірка клієнтів (для операцій на суму 1 тис. доларів або євро), зберігання записів і документів та направлення повідомлень про підозрілі операції; санкцій та інших правозастосовних заходів. Це забезпечить прозорість операцій з віртуальними активами та недопущення потрапляння в криптосферу коштів, пов'язаних із злочинністю та тероризмом [2].

Вищезазначені вимоги, а також положення Директиви (ЄС) 2015/849 щодо запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання коштів або фінансування тероризму були включені до нового Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», прийнятому у грудні 2019 року [3]. Законом визначено, що віртуальний актив – це цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей. Постачальниками таких послуг є будь-яка фізична чи юридична особа, яка провадить один або декілька таких видів

діяльності: обмін віртуальних активів; переказ віртуальних активів; зберігання та/або адміністрування віртуальних активів або інструментів, що дають змогу контролювати віртуальні активи; участь і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів. Державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії щодо постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, здійснюється Міністерством цифрової трансформації України, яке визначено суб'єктом державного фінансового моніторингу.

Постачальники віртуальних активів проводять належну перевірку учасників у разі проведення фінансової операції на суму, що дорівнює або перевищує 30 тис. гривень (станом на 20 квітня 2024 року це дорівнює 0,012 BTC). Перевірка включає у себе:

- інформацію про платника та його верифікацію;
- фізичну особу - прізвище, ім'я та по батькові, номер рахунка/електронного гаманця, на якому зберігаються електронні гроші, з якого списуються кошти/унікальний номер електронного платіжного засобу;
- траст або інше подібне правове утворення - повне найменування та місцезнаходження, номер рахунка/електронного гаманця, з якого списуються кошти;
- інформацією про отримувача за платіжною операцією.

У вересні 2020 р. FATF презентувала звіт «Індикатори загроз щодо відмивання грошей і фінансуванню тероризму, пов'язані з віртуальними активами». Спираючись на результати понад ста тематичних досліджень, зібраних членами FATF, цей документ висвітлює найважливіші ознаки (індикатори), що можуть свідчити про протиправну поведінку учасників транзакцій. Основними показниками, ретельно описаними у цьому аналітичному документі, є: 1) технологічні функції, що підвищують анонімність; 2) ризики географічного розташування; 3) нетипові транзакційні моделі; 4) обсяги та

частота транзакцій (якщо сума та частота операцій не мають логічного економічного пояснення); 5) профілі відправника або одержувача; 6) джерела походження коштів або інших активів [4].

Міжнародні стандарти та рекомендації, що розроблені FATF, надають додаткові вказівки щодо контролю фінансових операцій з віртуальними активами. Вони підкреслюють необхідність застосування ризик-орієнтованого підходу до діяльності, пов'язаної з віртуальними активами, а також впровадження запобіжних заходів, таких як належна перевірка клієнтів та зберігання записів. Враховуючи швидкий темп розвитку технологій, постійне оновлення законодавства та впровадження нових методів контролю стає важливим завданням для забезпечення безпеки та стабільності фінансової системи.

Література

1. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX (не набрав чинності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
2. FATF. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. Paris, 2012. Updated November 2023. URL: www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html.
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
4. FATF. Money Laundering and Terrorist Financing Red Flag Indicators Associated with Virtual Assets. Paris, 2020. URL: www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/Virtual-Assets-Red-Flag-Indicators.html.